

**Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av punktskattelagen**

**PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL**

I denna proposition föreslås det att punktskattelagen ändras. Det föreslås att det till lagen fogas en bestämmelse med stöd av vilken deklara<sup>1</sup>tionssuppgifter som gäller punktbeskattning och som erhållits av den skattskyldige inte får användas till utredning av, väckande av åtal för eller utdömande av straff för andra än punktskatterelaterade brott. Fullgörandet av deklara<sup>1</sup>tionsskyldigheten i anknytning till punktbeskattningen kan därmed enligt förslaget inte längre leda till att en person samtidigt riskerar åtal för andra brott, såsom smuggling.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2026.

---

## INNEHÅLL

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL .....                    | 1  |
| MOTIVERING.....                                               | 3  |
| 1 Bakgrund och beredning.....                                 | 3  |
| 1.1 Bakgrund.....                                             | 3  |
| 1.2 Beredning.....                                            | 3  |
| 2 Nuläge och bedömning av nuläget .....                       | 3  |
| 2.1 Tobakslagstiftningen.....                                 | 3  |
| 2.2 Lagstiftning om tobaksaccis .....                         | 4  |
| 2.3 Skydd mot självinkriminering .....                        | 6  |
| 2.4 Praxis .....                                              | 7  |
| 3 Målsättning.....                                            | 10 |
| 4 Förslagen och deras konsekvenser .....                      | 11 |
| 4.1 De viktigaste förslagen .....                             | 11 |
| 4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....                       | 11 |
| 5 Alternativa handlingsvägar.....                             | 12 |
| 6 Remissvar .....                                             | 14 |
| 7 Ikraftträdande .....                                        | 16 |
| 8 Verkställighet och uppföljning .....                        | 16 |
| 9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning ..... | 16 |
| LAGFÖRSLAG.....                                               | 18 |
| Lag om ändring av punktskattelagen.....                       | 18 |
| BILAGA.....                                                   | 19 |
| PARALLELLTEXT .....                                           | 19 |
| Lag om ändring av punktskattelagen.....                       | 19 |

## MOTIVERING

### 1 Bakgrund och beredning

#### 1.1 Bakgrund

Enligt högsta domstolens prejudikat HD 2024:39 leder fullgörandet av den deklarationsskyldighet som föreskrivs för tobaksaccis på tobak för användning i munnen, nedan *snus*, till en omedelbar brottsmisstanke och till att den som för in snus samtidigt anger sig själv för smugglingsbrott på grund av brott mot förbudet mot införsel av snus. På grund av skydd mot självinkriminering kan försummelse av deklarationsskyldigheten inte längre betraktas som straffbart och importörens förfarande kan således inte tillräknas importören som skattebedrägeri. Efter beslutet bedöms införsel av snus i en motsvarande situation enbart som smugglingsbrott. Ett smugglingsbrott är lindrigare sanktionerat än grovt skattebedrägeri, vars brottsrekvisit uppfyllande gärningar, det vill säga undandragna punktskatter på över 20 000 euro, det i praktiken oftast har varit frågan om före högsta domstolens prejudikat. Beslutet har i vissa fall börjat tillämpas också på andra tobaksprodukter i en situation där importören utöver skattebedrägeri också gör sig skyldig till brott mot införselförbudet eller införselrestriktionen som föreskrivs i tobakslagen. Dessutom har principen tillämpats på alkoholdrycker i situationer där importören gör sig skyldig till alkoholbrott.

Det är motiverat att det skydd mot självinkriminering som avses i prejudikatet genomförs genom en bestämmelse på lagnivå.

#### 1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid finansministeriet.

Utkastet till proposition var på remiss den 11 juni–4 augusti 2025. Utlåtanden begärdes av centrala ministerier, riksdagens justitieombudsman, justitiekanslern i statsrådet, vissa domstolar, juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet, Åbo universitet och Lapplands universitet, Polisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Finlands Advokater och Juristiliitto–Juristförbundet ry, företrädare för skattebetalarna samt Skatteförvaltningen och Tullen. Dessutom hade också andra möjlighet att lämna utlåtande om utkastet till proposition i tjänsten Utlåtande.fi. Även högsta domstolen gavs tillfälle att lämna utlåtande. Begäran om utlåtande publicerades också på finansministeriets offentliga webbplats.

Begäran om utlåtande, ett sammandrag av utlåtandena och de utlåtanden som kom in är tillgängliga i den offentliga tjänsten på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med projektkoden VM058:00/2025.

### 2 Nuläge och bedömning av nuläget

#### 2.1 Tobakslagstiftningen

Enligt artikel 17 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG är utsläppandet av snus på marknaden inte tillåtet inom EU, förutom när det gäller undantaget som beviljats Sverige i dess anslutningsfördrag. Snus kan således inte lagligt säljas eller på annat sätt bringas i omsättning i Finland. Bestämmelser om detta ingår i tobakslagen (549/2016) enligt vars 51 § snus, tuggtobak eller tobak för användning i näsan inte får säljas eller på annat sätt

överlåtas eller förmedlas. I 63 § i tobakslagen förbjuds dessutom införsel av nämnda tobaksprodukter, vilket också gäller anskaffning eller mottagande av sådana tobaksprodukter per post eller på något annat motsvarande sätt från utlandet. Enligt bestämmelsen har privatpersoner dock rätt att föra in sammanlagt högst 1 000 gram snus och andra rökfria tobaksprodukter per kalenderdygn för eget personligt bruk. Införsel som strider mot bestämmelserna uppfyller rekvisitetet för smugglingsbrott i 46 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen (39/1889), enligt vilket det föreskrivs att den som utan behörigt tillstånd eller annars i strid med vad som stadgas eller bestäms om införsel eller utförsel, för eller försöker föra in en vara i landet vars införsel är förbjuden eller förutsätter myndighets tillstånd eller kontroll, gör sig skyldig till smuggling. I strafflagen avses med smuggling också import och export inom EU. Maximistraffet för smuggling är fängelse i två år. Enligt 46 kap. 5 § i strafflagen har smuggling också en lindrig men inte en grov gärningsform.

Förbudet mot införsel av snus och andra ovannämnda rökfria tobaksprodukter är ovillkorligt med undantag för ovan nämnda införsel för eget personligt bruk. Efterlevnaden av förbudet mot införsel övervakas av Tullen, som också har hand om förundersökning av smugglingsbrott. Brottsrekvisitetet för smugglingsbrott anses vara uppfyllt även när Tullen förhindrar införseln i ett tidigare skede än vid tidpunkten för införseln. Smuggling framkommer å andra sidan vanligen först senare än vid tidpunkten för införseln, till exempel när olaglig distribution eller försäljning av snus i Finland avslöjas.

Motsvarande införselförbud eller införselrestriktioner som för snus ingår i 62 § i tobakslagen, där minderåriga förbjuds att föra in tobaksprodukter och nikotinvätska, i 64 § där privatpersoner förbjuds att föra in nikotinvätskor som används i vissa elektroniska cigaretter, 65 § där införsel av tobaksprodukter skaffade med hjälp av ett medel för distanskommunikation och införseln av vissa andra produkter förbjuds, 66 § där det föreskrivs om tidsgränser för resandeförsel från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt 67 §, där privatpersoners rätt att föra in tobaksprodukter, såsom cigaretter och vissa andra produkter vars detaljförpackningar inte har varningar på finska och svenska, begränsas.

## **2.2 Lagstiftning om tobaksaccis**

I lagen om tobaksaccis (1470/1994) föreskrivs det om tobaks- och nikotinprodukter som omfattas av tobaksaccis samt den mängd tobaksaccis som ska uppbäras på produkterna. Det uttalade målet i lagen om tobaksaccis är att med hjälp av beskattning stödja de mål i tobakslagen som syftar till att användningen av tobaks- och nikotinprodukter upphör. Enligt 7 § 2 mom. i lagen om tobaksaccis betraktas som skattepliktiga tobaksprodukter utöver i lagen särskilt definierade tobaks- och nikotinprodukter även andra produkter som innehåller tobak, med vilka avses produkter som helt eller delvis är tillverkade av tobak och är avsedda att rökas, sniffas, sugas eller tuggas och som inte är cigarrer eller cigariller, cigaretter, piptobak eller cigarrettobak eller finskuren tobak avsedd att rullas till cigaretter. Med andra produkter som innehåller tobak avses även sådan obearbetad tobak i detaljförsäljningen som hänför sig till position 2401 i tulltariffen. Definitionen i det nämnda momentet omfattar också snus, som således i Finland omfattas av tobaksaccis. Skatten utgör 60 procent av produktens detaljförsäljningspris. Eftersom snus inte lagligt kan säljas i detaljförsäljningen i Finland, har Skatteförvaltningen fastställt ett kalkylerat detaljförsäljningspris som beskattningsvärde för snus. Bland annat i fråga om snus är tobaksaccis en så kallad nationell punktskatt som inte grundar sig på rådets direktiv 2011/64/EU om strukturen och skattesatserna för punktskatten på tobaksvaror, men som enligt EU-lagstiftningen kan uppbäras även på andra produkter än sådana som omfattas av den harmoniserade punktbeskattningen enligt punktskattedirektiven.

Tobaksaccisen är en del av punktbeskattningen, och enligt 72 § 1 mom. i punktskattelagen (182/2010) uppbärs skatt inte på produkter som frisläppts för konsumtion i en annan medlemsstat och som en privatperson förvärvar för eget bruk och själv transporterar till Finland. Bestämmelsen om skattefrihet gäller också snus. Enligt 4 mom. i den paragrafen är en privatperson som förvärvar produkter på annat sätt än enligt 1 mom. skyldig att betala tobaksaccis på produkterna. Privatpersonen ska då dessutom av tillsynsskäl göra en förhandsanmälan till Skatteförvaltningen innan snus förs in i Finland. För försummelse av förhandsanmälan tas som administrativ påföljd ut en försummelseavgift.

Tobaksaccis är i likhet med den övriga punktbeskattningen för närvarande beskattning på eget initiativ. På deklaration, betalning, påförande och rättelse av skatt samt på annat beskattningsförfarande och ändringssökande tillämpas lagen om beskattningsförfarande beträffande skatter som betalas på eget initiativ (768/2016). Den som är regelbundet skattskyldig vid punktbeskattningen, såsom en godkänd upplagshavare, ska lämna en skattedeklaration senast den allmänna förfallodagen alltså den 12 dagen i den andra kalendermånaden efter skatteperioden, det vill säga en kalendermånad. Om det är frågan om en vid punktbeskattning sporadiskt skattskyldig är sista inlämningsdagen för skattedeklarationen den 12 dagen i den kalendermånad som följer efter skatteperioden. Bestämmelser i nämnda lag om skatteperiod, sista inlämning för skattedeklaration och betalning av skatt för skatteperioden tillämpas emellertid inte enligt vad som föreskrivs i 82 a § i punktskattelagen om den skattskyldige har förfarit i strid med bestämmelserna. Detta gäller bland annat när produkter som en privatperson för med sig anses vara avsedda för kommersiella ändamål i stället för eget bruk och när de föreskrivna förfarandena inte har iakttagits vid förflyttningen av produkterna. Skyldigheten att betala skatt uppkommer i dessa situationer genast när produkterna har förts in i Finland. På samma sätt som för lagliga tobaks- och nikotinprodukter riktas mot en importör av snus som olagligt förts in och andra skattepliktiga tobaksprodukter en specificerad skyldighet att deklarerat och betala skatt.

Enligt 29 kap. 1 § 3 punkten i strafflagen ska den som i syfte att undandra skatt genom att underlåta att fullgöra sådana skyldigheter som föreskrivs för beskattningen och som har betydelse för bestämmandet av skatt, får till stånd eller försöker få till stånd så att ingen eller alltför låg skatt bestäms, dömas för skattebedrägeri. Enligt 4 punkten i samma paragraf ska den som i övrigt bedrägligt får till stånd eller försöker få till stånd så att ingen skatt bestäms dömas för skattebedrägeri. För skattebedrägeri föreskrivs det också en lindrig och grov gärningsform. Grovt skattebedrägeri kan tillskrivas gärningsmannen om det vid skattebedrägeri eftersträvas avsevärd ekonomisk vinning eller om brottet begås särskilt planmässigt och skattebedrägeriet även bedömt som helhet är grovt. Maximistraffet för skattebedrägeri i den grova gärningsformen är fängelse i fyra år. Rekvisitet för skattebedrägeri omfattar situationer där skyldigheterna i anslutning till beskattningen av snus och andra produkter som omfattas av tobaksaccis försummas. I praktiken har rekvisitet för skattebedrägeri för dessa produkter uppfyllts när importören har försummat skattedeklarationen i syfte att undandra skatt.

Punktbeskattningen hör till Skatteförvaltningens uppgifter, men i vissa situationer som gäller införsel uppbär Tullen punktskatterna genom ett förtullningsbeslut och i enlighet med de förfarandebestämmelser som gäller tullen. Tullen har en omfattande uppgift att utöva tillsyn över all punktbeskattning, vilket omfattar bland annat tillsyn över resandeförsel. Till Tullens uppgifter hör dessutom bekämpning och förundersökning av punktskatterelaterade brott. Bestämmelser om informationsutbyte mellan Tullen och Skatteförvaltningen finns i den till övriga delar än sekretess och utlämnande av uppgifter upphävd gamla lagen om påförande av accis (1469/1994) från 1994 samt i den gällande punktskattelagen. Enligt 66 § i den gamla lagen får uppgifter som gäller punktbeskattningen lämnas till myndigheter bland annat för tillsyn över beskattning och väckande av åtal. I 4 a § i den gällande punktskattelagen föreskrivs det både

om Tullens rätt att på eget initiativ lämna uppgifter till Skatteförvaltningen och om Skatteförvaltningens rätt att på begäran få uppgifter av Tullen. Paragrafen innehåller dessutom en hänvisning till 16 § 1 mom. 2 punkten i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019) där det föreskrivs om Tullens rätt att få uppgifter ur Skatteförvaltningens datasystem. Bestämmelserna gör det möjligt att till exempel uppgifter som erhållits vid brottsbekämpning lämnas från Tullen till Skatteförvaltningen för verkställandet av beskattningen samt att uppgifter som lämnats för beskattning lämnas från Skatteförvaltningen till Tullen för skattekontroll och undersökning av skattebrott.

Grunden för beskattningslösningen i fråga om snus är att snus i praktiken konkurrerar med de tobaks- och nikotinprodukter som lagligen säljs i Finland. Snus utgör en del av den lagliga marknaden för tobaksprodukter i Sverige på grund av ett undantagstillstånd som beviljats det och är därifrån fritt tillgängligt. På EU:s inre marknad kan Finland i praktiken inte förhindra att snus hamnar i Finland till exempel som produkter som privatpersoner för med sig. Dessutom finns snus tillgängligt utanför EU, där motsvarande begränsningar i fråga om utsläppande av snus på marknaden inte gäller som i Finland. Syftet med införseln av snus för annat än en privatpersons tillåtet eget bruk det vill säga smuggling, är att ersätta en del av den lagliga och tobaksskattepliktiga marknaden för tobaksprodukter i Finland. Det uppstår således i praktiken konkurrens på marknaden för tobaksprodukter mellan snus som förs in genom smuggling och tobaks- och nikotinprodukter som är föremål för laglig handel. Om snus inte beskattas, får snus ekonomisk vinning jämfört med lagliga och beskattade tobaksprodukter. På grund av den höga tobaksaccisen i Finland är den ekonomiska vinningen av olaglig införsel betydande. Att i ett konkurrensläge göra skillnad mellan lagliga och olagliga handlingar är också i strid med principen om neutralitet i beskattningen.

### **2.3 Skydd mot självinkriminering**

Skyddet mot självinkriminering är en central straffprocessrättslig princip vars centrala innehåll är rätten att i brottmål vägra vittna mot sig själv samt rätten att låta bli att medverka till att ens egen skuld bekräftas. Skyddet hör till garantierna för en rättvis rättegång som tryggas i 21 § i grundlagen.

Det närmare innehållet i skyddet mot självinkriminering har bestämts utifrån avgörandepraxis från den Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i fråga om en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 och oskuldspresumption enligt artikel 6.2 i den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Skyddet mot självinkriminering anses också ingå i artikel 41 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna där det föreskrivs om rätt till god förvaltning, i artikel 47 där det föreskrivs om rätt till ett effektivt rättsmedel och en opartisk domstol samt i artikel 48 där det föreskrivs om presumption för oskuld och rätten till försvar.

Principen om skydd mot självinkriminering framgår dessutom uttryckligen av den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976), enligt vars 14 artikel stycke 3 punkt g ingen kan bli tvingad att vid prövning av anklagelse vittna mot sig själv eller erkänna sig skyldig.

I 17 kap. 18 § i rättegångsbalken föreskrivs det om skyddet mot självinkriminering vid en brottmålsrättegång, det vill säga rätten att inte medverka till utredningen av sin egen skuld. I 25 § i samma kapitel finns en allmän bestämmelse om förbud mot utnyttjande av bevis. I 2 mom. i paragrafen föreskrivs det om ett förbud mot bevisning som hänför sig till självinkriminering. Enligt momentet får domstolen inte i ett brottmål utnyttja bevis som har skaffats i strid med tystnadsrätten enligt 18 §. Förbudet mot att utnyttja bevis gäller även ett bevis som i något annat

förfarande än vid en förundersökning eller rättegång i brottmål har fått av en person genom hot om användning av tvångsmedel eller annars mot personens vilja, om personen vid tidpunkten i fråga var misstänkt för brott eller svarande i ett brottmål eller om en förundersökning eller rättegång var anhängig med anledning av det brott som personen åtalades för och det skulle ha stridit mot 18 § att skaffa beviset i brottmålet. Om en person dock i något annat förfarande än vid handläggningen av ett brottmål eller ett därmed jämförbart förfarande, i samband med fullgörandet av en lagstadgad skyldighet, har avgett en utsaga som strider mot sanningen eller gett in en handling som är falsk eller till sitt innehåll osann eller ett felaktigt eller förfalskat föremål, får dessa utnyttjas som bevis i ett brottmål som gäller det förfarande som stred mot denna skyldighet.

Den materiella lagstiftningen innehåller endast få särskilda bestämmelser som gäller skydd mot självinkriminering. I 184 § 2 mom. i miljöskyddslagen (527/2014) och i 129 § 2 mom. i avfallslagen (646/2011) finns en särskild bestämmelse om förbud mot utnyttjande, enligt vilken man inte vid undersökning, åtalsprövning eller rättegång i syfte att ålägga en fysisk person straffrättsligt ansvar får använda uppgifter som personen har lämnat för att fullgöra en skyldighet att lämna uppgifter som föreskrivs i den lagen eller som ålagts med stöd av den, om uppgifterna har erhållits genom att personen har förelagts vite för fullgörande av skyldigheten. Bestämmelsen i avfallslagen gäller utöver straffprocessen också ärenden som gäller försummelseavgift enligt den lagen, eftersom samma myndighet å ena sidan fungerar som en förvaltningsmyndighet och å andra sidan som den som påför en avgift av sanktionskaraktär.

Till konkurslagen (120/2004) fogades i mars 2013 en bestämmelse om gäldenärens skydd mot självinkriminering, där omfattningen av skyddet mot självinkriminering i konkursförfarandet fastställdes. Bestämmelsen betraktades som behövlig eftersom det var svårt att härleda en allmän rättsregel från Europadomstolens fallspecifika rättspraxis och från högsta domstolens beslutspraxis som grundar sig på den. Enligt 4 kap. 5 a § i konkurslagen är gäldenären, som är misstänkt vid en förundersökning eller står åtalad för ett brott, inte skyldig att lämna biförvaltaren uppgifter som konkurslagen förutsätter om de omständigheter som misstanken eller åtalet grundar sig på. Regleringen gäller inte en situation där en person inte ännu är misstänkt eller åtalad för ett brott eller inte ännu är medveten om detta och regleringen avgör inte heller frågan om huruvida de uppgifter som gäldenären har gett under hot om sanktion i konkursförfarande kan utnyttjas som bevis i en senare straffprocess.

Den så kallade brandväggsbestämmelsen, genom vilken man i den materiella lagstiftningen skyddar den som uppgifter krävs av, ingår också i utsökningsbalken (705/2007). Enligt 3 kap. 73 § i utsökningsbalken får uppgifter som har inhämtats hos en utsökningsgäldenär för utsökning inte lämnas ut, om uppgifterna medför risk för att gäldenären åtalas för något annat brott än ett brott i samband med utsökningsförfarandet. Enligt 91 § i samma kapitel får den som ansöker om utsökning inte använda sådana uppgifter för att väcka åtal mot gäldenären. Bestämmelsen i utsökningsbalken motsvarar den tidigare bestämmelsen i utsökningslagen (37/1895).

## **2.4 Praxis**

Skyddet mot självinkriminering utvidgades även i Finland till att gälla förfaranden utanför straffprocessen efter att Europadomstolen meddelade en dom som gällde Finland i ärendet. Fallet i fråga gällde krav på uppgifter vid vite i ett utsökningsförfarande med en samtidigt anhängig straffprocess (*Marttinen mot Finland* 21.4.2009). Europadomstolen ansåg att rätten till en rättvis rättegång för den som överklagar hade kränkts, när klaganden dömdes till böter på grund av att klaganden vägrade besvara de frågor som ställdes i utsökningsutredningen. Efter denna dom ansåg högsta domstolen med avvikelse från sin tidigare beslutspraxis att uppgifter

som gäller samma ärende och som erhållits i något annat förfarande än vid en straffprocess inte får användas i straffprocessen (t.ex. HD 2009:80 och 2010:49). Kravet på samtidighet ansågs dock vara en förutsättning för skyddet mot självinkriminering: en brottsutredning skulle vara anhängig när en person har varit skyldig att fullgöra sin skyldighet att lämna uppgifter. En förutsättning var alltså både ett sakligt och ett tidsmässigt samband. På detta sätt tolkades skyddet mot självinkriminering också bland annat i högsta domstolens prejudikat HD 2011:46 och HD 2013:2 som gällde beskattningsförfarandet.

Prejudikatet HD 2013:2 gällde olaglig införsel av snus till Finland för försäljning. Högsta domstolen konstaterade i sitt avgörande i enlighet med Europadomstolens avgörandepraxis (t.ex. *Allen mot Förenade kungariket* 10.9.2002 och *King mot Förenade kungariket* 8.4.2003) att skyldigheten att lämna uppgifter som behövs för att påföra skatt i anslutning till skattedeklarationerna inte i sig kränker rätten att inte medverka till utredningen av sin egen skuld, det vill säga skyddet mot självinkriminering. Eftersom det under tiden för deklarationsskyldigheten inte heller hade varit en anhängig brottsutredning om införsel av snus mot importörerna, hade fullgörandet av skattedeklarationsskyldigheten inte inneburit att de som fört in snus hade varit tvungna att medverka till utredningen av sin egen skuld i ett brottmål.

Å andra sidan ansåg högsta domstolen i sitt avgörande HD 2014:67 att försummelsen av anmälningsskyldigheten som förutsätts i vägtrafiklagen för den som varit inblandad i en trafikolycka inte kunde tillräknas personen som ett brott, fastän en brottsutredning inte ännu var anhängig. Detta beror på att anmälan skulle ha inneburit att personen anmälde sig själv för en trafikförseelse som personen hade gjort sig skyldig till i olyckan. Genom anmälan skulle personen ha riskerat åtal. Högsta domstolen konstaterade att personen inte heller hade kunnat utesluta möjligheten att uppgifterna i anmälan används mot personen i en eventuell straffprocess, eftersom lagen inte innehöll någon bestämmelse som hindrade ett sådant förfarande.

I det prejudikat som avgjordes i förstärkt sektion och som ligger till grund för denna regeringsproposition ansåg högsta domstolen det motiverat att i sitt avgörande HD 2013:2 om införsel av snus ompröva sin tidigare ståndpunkt om kravet på samtidighet mellan brottsmisstanke och deklarationsskyldighet i fråga om skatter (HD 2024:39, punkterna 24 och 28). Högsta domstolen kom i sin bedömning av förutsättningarna för att få skydd fram till ett annat slutresultat än i sitt tidigare prejudikat. Högsta domstolen ansåg att fullgörandet av deklarationsskyldigheten som föreskrivs för beskattningen får till stånd en omedelbar brottsmisstanke och leder till att personen samtidigt är tvungen att ange sig själv för smugglingsbrott. Huruvida det samtidigt pågick en brottsutredning eller inte saknade betydelse.

Olaglig införsel av snus har i Tullens brottsutredning och i rättspraxis tidigare vedertaget bedömts utifrån rekvisitet för både smuggling och skattebedrägeri. I högsta domstolens prejudikat HD 2024:39 bedömdes dock vilken betydelse i ärendet principen om skydd mot självinkriminering ska ges, vars innehåll har ansetts vara närmast beroende av hur Europadomstolen i sin avgörandepraxis har tolkat detta skydd utifrån kraven på en rättvis rättegång i artikel 6.1 och oskuldspresumtionen i artikel 6.2 i Europakonventionen. Det centrala innehållet i skyddet mot självinkriminering är personens rätt att låta bli att medverka i utredningen av sin egen skuld. Högsta domstolen ansåg att konsekvensen och även det i 21 § i grundlagen garanterade rättsskyddet förutsätter att ingen är skyldig att ange sig själv för ett brott. Om importören av snus hade fullgjort sin deklarationsskyldighet i anslutning till beskattningen, skulle importören de facto samtidigt ha lämnat en utredning av sin egen skuld vid smuggling av snus till Tullen som utövar tillsyn över och förundersökning av smuggling. Då hade importören inte kunnat utesluta den möjligheten, att de uppgifter som lämnas kan leda till och användas i en straffprocess som gäller smuggling. Enligt prejudikatet skulle fullgörandet

av deklarationsskyldigheten som föreskrivs för beskattningen i samband med införseln få tillstånd en direkt brottsmisstanke och leda till att importören av snuset samtidigt skulle vara tvungen att ange sig själv för smugglingsbrott. På grund av skyddet mot självinkriminering kunde försummelse av deklarationsskyldigheten inte anses straffbart och importörens förfarande tillräknades således inte importören som skattebedrägeri.

I och med prejudikatet har straffbestämmelsen om skattebedrägeri i fall av försummelse av deklarationsskyldigheten i praktiken inte tillämpats och förfarandet bedöms straffrättsligt endast som smuggling, vars maximistraff är fängelse i två år. Också användningen av tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen (806/2011) vid utredningen av sådana brott är mer begränsad än till exempel vid grovt skattebedrägeri, vars maximistraff är fängelse i fyra år. I fråga om misstänkt smuggling är teletvångsmedel såsom teleavlyssning och teleövervakning inte tillgängliga, liksom inte heller till exempel kontrollerade leveranser. Detta försämrar avslöjandet och utredningen av brott för verkställandet av både straffrättsliga och skattemässiga påföljder.

Fastän importören av snus på grund av prejudikatet inte längre åtalas eller döms för skattebedrägeri, har beslutet inte någon rättslig verkan på det att snus omfattas av tobaksaccis, på importörens deklarationsskyldighet och skyldighet att betala skatt eller på andra administrativa påföljder än påföljder av straffkaraktär som påförs till följd av försummelse av dessa skyldigheter. Försummelse att deklarerat skatt kan också leda till skatteförhöjning i en situation där det inte är aktuellt med ett förfarande beträffande en straffrättslig påföljd för skattebedrägeri eller smuggling. Skatteförhöjningar har inte påförts vid försummelse av den skattedeklaration som ska lämnas in för beskattningen av snus, eftersom en anhängig förundersökning förhindrar påförandet av skatteförhöjning. Enligt 29 kap. 11 § 2 mom. och 46 kap. 16 § 2 mom. i strafflagen förhindrar påförande av skatteförhöjning dessutom väckande av åtal för skattebedrägeri och smugglingsbrott. Prejudikatets rättsliga verkningar sträcker sig således endast till straffrättsliga påföljder i anslutning till beskattningen och därmed jämförbara administrativa påföljder, men inte till påförande av skatt.

I praktiken har prejudikatet dock inverkan även på beskattningens administrativa process. De importörer av snus som omfattas av förbudet mot införsel fullgör i praktiken inte sina skyldigheter både i fråga om förhandsanmälan och deklaration av skatt, varvid Skatteförvaltningen inte får de uppgifter och bevis som behövs för beskattningsprocessen av någon annan än Tullen, som till Skatteförvaltningen överlämnar de uppgifter som Tullen fått vid tillsynsåtgärder och vid förundersökning. De tvångsmedel som Tullen har till sitt förfogande för att utreda brott som gäller snus och samtidigt för verkställandet av beskattningen har dock på det sätt som konstaterats ovan minskat. I en situation som föregick högsta domstolens prejudikat kunde skattebedrägeri dömas som grovt om brottsrekvisitet för denna gärningsform var uppfyllt, medan det vid smuggling inte finns någon grov gärningsform. I praktiken uppfylldes brottsrekvisitet för grovt skattebedrägeri om införseln gällde en betydande mängd snus. I rättspraxis har nyttan ansetts vara betydande på det sätt som förutsätts i brottsrekvisitet för grovt skattebedrägeri, om skattebeloppet har överskridit 20 000 euro. Denna mängd överskrider i praktiken till exempel när en sådan mängd snus som ryms i en personbils bagageutrymme förs in.

De försämrade möjligheterna att utreda brott påverkar i praktiken också andra ekonomiska påföljder det vill säga förverkandepåföljder för vinning av brott som döms ut för olaglig handel av snus eller skadestånd som döms ut för uteblivna skatter. Den förverkandepåföljd för vinning av brott som döms ut på yrkande av åklagaren och den skadeståndsskyldighet som döms ut på yrkande av Skatteförvaltningen som målsägande har grundat sig på omständigheter som i stor utsträckning kan utredas endast genom förundersökning.

I högsta domstolens prejudikat togs det inte ställning till skadeståndsskyldigheten. I det aktuella fallet hade Skatteförvaltningen inte framfört skadeståndsanspråk eftersom Tullen hade beslagtagit snuset. Före prejudikatet meddelades hade Skatteförvaltningen i samband med behandlingen av åtalet för skattebedrägeri framställt skadeståndsyrkande i alla situationer som motsvarar prejudikatet – i enlighet med den riktlinje som ändrades 2023 också i fråga om snus som beslagtagits – oberoende av skattebeloppet som kringgåts. Efter prejudikatet har Skatteförvaltningen framfört ett skadeståndsyrkande i samband med ett brottmål endast i de fall där beloppet av den undandragna punktskatten är betydande, och därför har man varit tvungen att ändra riktlinjerna på grund av den rättsliga osäkerheten.

Enligt högsta domstolens prejudikat väcks inte längre åtal för skattebedrägeri eller så återkallas åtalen för olaglig införsel av snus. Skatteförvaltningens ställning som målsägande i brottmål är oklar om det inte finns något åtal för skattebedrägeri. Prejudikatet har dock inte inverkat på Skatteförvaltningens rätt att yrka skadestånd för en skatteskada som orsakats genom en straffbar gärning som uppfyller brottsrekvisitet för skattebedrägeri. Det oklara rättsläget hänför sig till huruvida domstolen i samband med handläggningen av ett brottmål kan pröva Skatteförvaltningens skadeståndsyrkande. I de straffrättsliga förfarandena som för närvarande är anhängiga har man till grund för Skatteförvaltningens skadeståndsyrkande åberopat både smuggling och skattebedrägeri. Tills vidare finns det endast lite rättspraxis (till exempel Rovaniemi hovrätt 28.3.2025 25/103350), men flera fall är anhängiga vid domstolarna.

Skadeståndsskyldighet behövs vid sidan av skatteansvaret i de fall där skattebeloppet är så stort att hela skadan inte kompenseras inom den föreskrivna tidsfristen på fem år för indrivning av skatt. I andra fall kan påförandet av skatt bedömas vara en tillräcklig ekonomisk påföljd, varvid det inte heller uppstår några problem med samordningen av indrivningen av samma fysiska persons skadeståndsfördran och skattefördran.

Enligt uppgifter som erhållits från Tullen har de största undersökta snusfallen kunnat innefatta snuspartier som omfattar tusentals kilo åt gången. De största snusfallen har gällt organiserad brottslighet och i dessa fall har ledningen av verksamheten letts från utlandet. Ju mer professionell aktören är, desto mer utnyttjas enheterna och transporterna inom den kommersiella trafiken. En del av aktörerna för in stora partier på en gång, medan andra för in mindre partier på en gång för att sprida ut riskerna. Enligt Tullens observationer är smugglingen av snus allt mer professionell och den utnyttjar också tullförfaranden. I och med ändringarna i beskattningen av nikotinpåsar och den sänkning av punktskatten på snus med 20 procent som trädde i kraft i Sverige 1.11.2024 är det möjligt att smuggling av snus ökar betydligt jämfört med nuläget. Utöver snus kan skyddet mot självinkriminering komma i fråga vid införseln av andra produkter som omfattas av förbud mot införsel och punktbeskattning, såsom cigaretter, som resenären för med sig in i landet i strid med förbudet mot införsel enligt tobakslagen. Det har observerats en tydlig ökning av den olagliga införseln av cigaretter.

Skyddet mot självinkriminering kan komma i fråga också när punktskattepliktiga alkoholdrycker eller sprit förs in i strid med förbudet mot införsel enligt alkohollagen (1102/2017).

### **3 Målsättning**

Syftet med propositionen är att förtydliga rättsläget för att lösa det problem som upptäckts i högsta domstolens prejudikat. Detta genomförs genom att det till lagstiftningen fogas en specialbestämmelse om förbud mot utnyttjande i syfte att trygga skyddet mot självinkriminering. Beskattningen av snus och andra punktskattepliktiga produkter, med tillhörande deklarationsskyldighet, liksom de föreskrivna begränsningarna är fortfarande

motiverade av de skäl som redogjorts ovan i avsnitt 2, och det finns inga samhälleliga grunder för att minska påföljderna för försummelse av dessa skäl.

## **4 Förslagen och deras konsekvenser**

### **4.1 De viktigaste förslagen**

Det föreslås att det till punktskattelagen fogas en ny 4 b §, med stöd av vilken deklaraionsuppgifter i anknytning till punktbeskattning som erhållits av den skattskyldige inte får användas till utredning av, väckande av åtal för eller utdömande av straff för andra än punktskatterelaterade brott.

Fullgörandet av deklaraionssskyldigheten i anknytning till punktbeskattningen kan därmed enligt förslaget inte längre leda till att en person samtidigt riskerar åtal för andra brott, såsom smuggling. Genom den föreslagna bestämmelsen tryggas genomförandet av den skattskyldiges skydd mot självinkriminering på lagstiftningsnivå. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter inte att förundersökningen eller åtalet för brott är anhängigt under tiden för skattedeklaraionssskyldigheten.

Deklaraionen i anslutning till punktbeskattningen omfattar utöver skattedeklaraionen även den förhandsanmälan som krävs av tillsynsskäl. Förbudet mot utnyttjandet av deklaraionsuppgifter ska utöver förundersökningsmyndigheter också gälla åklagare och domstolar.

Den föreslagna bestämmelsen föreslås inte gälla andra uppgifter som lämnats till Skatteförvaltningen än deklaraionsuppgifter i anknytning till punktbeskattning, vilket innebär att till exempel svar på Skatteförvaltningens begäran om utredning inte omfattas av bestämmelsen. Också uppgifter som en myndighet inhämtat eller fått på något annat sätt lämnas utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Bestämmelsen hindrar inte heller att uppgifter från deklaraionerna utnyttjas vid skattekontroll och i olika beskattningsförfaranden.

Propositionen begränsar inte informationsutbytet mellan Tullen och Skatteförvaltningen, utan den gäller endast utnyttjandet av uppgifter i de fall som avses i den föreslagna bestämmelsen. Det föreslås att Tullen i egenskap av förundersökningsmyndighet ska ansvara för förbudet att utnyttja de uppgifter som avses i bestämmelsen vid utredning av andra brott än punktskattebrott.

### **4.2 De huvudsakliga konsekvenserna**

Snus och andra i tobakslagen avsedda produkter som omfattas av förbud mot eller begränsningar av införsel ska på motsvarande sätt som för närvarande omfattas av tobaksaccis. De ska fortfarande omfattas av deklaraions- och skattebetalningsskyldigheterna vid punktbeskattningen samt de administrativa och straffrättsliga påföljderna vid brott mot dessa skyldigheter. Grundlagsutskottet har betonat att skyddet mot självinkriminering inte enligt Europadomstolens praxis hindrar eller begränsar sådana administrativa kontrollförfaranden som grundar sig på lag och där en person förutsätts uppge information eller lägga fram utredningar t.ex. för beskattningen (GrUU 39/2014 rd, s. 4). Även högsta domstolen har i enlighet med Europadomstolens avgörandepaxis konstaterat att skyldigheten att lämna de uppgifter som behövs för påförande av skatt i anslutning till skattedeklaraioner eller andra administrativa deklaraionssskyldigheter inte i sig kränker skyddet mot självinkriminering.

Tullen har fortfarande en tillsynsuppgift i anslutning till både olaglig införsel och punktbeskattning, och dessutom ska utredningen av båda brotten höra till Tullen på motsvarande sätt som för närvarande. Olaglig införsel av snus framgår typiskt genom tillsyn som grundar sig

på myndigheternas egna observationer. Om det vid tillsynen upptäcks att snus eller andra i tobakslagen avsedda produkter som omfattas av förbudet mot införsel har förts in utan att det för beskattningen lämnats de uppgifter som föreskrivs, kan Tullen inleda en förundersökning som gäller både smugglingsbrott och skattebedrägeri. Den som vid tillsyn åkt fast kan inte åberopa skyddet mot självinkriminering. Om rekvisitet för grovt skattebedrägeri misstänks vara uppfyllt, finns det också tillgång till tvångsmedel för brottet i fråga, vilka på grund av maximistraffet på fyra år är mer omfattande än vid smuggling, vars maximistraff är fängelse i två år. Detta främjar utredningen av dessa brott samt verkställandet av beskattningen.

Bestämmelsen om skydd mot självinkriminering kommer i praktiken att tillämpas endast i de situationer där en privatperson har lämnat en korrekt deklaration för beskattningen. Deklarationsuppgifterna får då inte utnyttjas för utredning av något annat brott som personen i fråga har begått, såsom smugglingsbrott. Då uppfylls inte heller brottsrekvisitet för skattebedrägeri i anknytning till punktbeskattningen. Personen är dock skyldig att betala punktskatt i enlighet med de föreskrivna förfarandebestämmelserna, och dessutom står de administrativa påföljderna i anslutning till beskattningen till Skatteförvaltningens förfogande. Eftersom det dock är frågan om produkter som inte får föras in i Finland, kan det inte antas att deklarationer kommer att börja göras åtminstone i betydande omfattning. Situationen måste dock följas upp. Den föreslagna bestämmelsen gäller inte punktskattskyldiga som bedriver näringsverksamhet. Förbudet mot utnyttjande av deklarationsuppgifter ska enligt propositionen inte heller gälla sådana delaktiga i brott som inte har lämnat någon deklaration.

Förslaget har ingen betydelse i de fall där en privatperson för in snus eller andra produkter som avses i tobakslagen inom de gränser som tobakslagen tillåter. Införsel som sker inom ramen för rätten till skattefri införsel ska inte heller bedömas utifrån rekvisitet för skattebedrägeri.

## **5 Alternativa handlingsvägar**

### **Grova gärningsformen av smuggling**

Ett alternativ är att bedöma den olagliga införseln av snus och andra produkter som avses i tobakslagen i enlighet med det nuvarande rättsläget enbart som smuggling, men att föreskriva om en grov gärningsform av smuggling i strafflagen. Om maximistraffet för smuggling är samma som för grovt skattebedrägeri, möjliggör den grova gärningsformen samma straffskala och därmed samma tvångsmedel som grovt skattebedrägeri, såsom gärningar som särskilt gäller omfattande smuggling och spridning av olagliga produkter tidigare har undersökts och dömts ut. Kvalificeringsgrunder för den grova gärningsformen kan vara samma som för grovt tullredovisningsbrott med stöd av 46 kap. 8 § i strafflagen alltså 1) gärningen är ägnad att orsaka avsevärd ekonomisk vinning, 2) brottet begås särskilt planmässigt eller 3) brottet begås som ett led i en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet eller yrkesmässigt. Gärningen ska också bedömd som helhet vara grov. Motsvarande grunder har använts i flera andra grova gärningsformer som föreskrivs i strafflagen. Enligt 50 a kap. 2 § i strafflagen kan alkoholbrott dömas som grovt när alkoholdrycker eller sprit förs in i strid med bestämmelserna i alkohollagen, om föremålet för brottet är en anmärkningsvärt stor mängd alkoholdrycker eller sprit, avsevärd ekonomisk vinning eftersträvas eller om brottet begås i ett led i verksamheten för en kriminell sammanslutning och brottet även bedömt som en helhet är grovt. Strävan efter avsevärd ekonomisk vinning och gärningens planmässighet är kvalificeringsgrunder även vid grovt skattebedrägeri och grovt tullredovisningsbrott samt till exempel vid grova betalningsmedelsbrott enligt 37 kap. i strafflagen.

Också i detta alternativ ska snus och andra tobaksprodukter som omfattas av förbudet mot införsel fortfarande omfattas av tobaksaccis. På motsvarande sätt som i det nuvarande rättsläget ska åtal för skattebedrägeri dock inte väckas och ingen ska dömas för det. I detta alternativ genomförs skyddet mot självinkriminering inte som en bestämmelse på lagnivå, och därför är alternativet inte tillräckligt med tanke på propositionens mål.

#### Avkriminalisering av smugglingsbrott i tobakslagen

Ett annat alternativ är att bedöma ärendet straffrättsligt endast utifrån brottsrekvisitet för skattebedrägeri i de situationer där skattebedrägeri kan leda till ett strängare straff än smugglingsbrott. Detta förutsätter att smugglingsbrott avkriminaliseras vid förbjuden införsel enligt tobakslagen. Genom subsidiaritetsklausulerna i straffrätten säkerställs det att för brott som begås genom samma gärning döms endast det brott för vilket ett strängare straff föreskrivs. Med tanke på subsidiaritetsprincipen är bestämmelsen dock problematisk, eftersom olika skyddsintressen skyddas genom brott som strider mot tobakslagen och lagstiftningen om tobaksaccis, även om rekvisitet för brott kan uppfyllas samtidigt. Dessutom avkriminaliseras smugglingsbrott separat också i alkohollagen, varför den föreslagna regleringslösningen även författningstekniskt är enklare.

#### Avstående från skattedeklarationsskyldigheten

Det har också dryftats ett alternativ genom vilket man avstår från importörens skattedeklarationsskyldighet vid sådan införsel som avses här. Då kan importören inte vid inlämnandet av en deklaration riskera åtal för smuggling. Alternativet är problematiskt, eftersom uppkomsten av skattskyldighet i praktiken alltid förutsätter skattedeklarationsskyldighet. Att utesluta deklarationsskyldigheten endast i fråga om vissa produkter är problematiskt ur lagstiftningsteknisk synvinkel och med tanke på kravet på enhetliga beskattningsförfaranden.

#### Administrativ sanktionering

Alternativet innebär att införsel av snus och andra produkter som omfattas av förbudet mot införsel samt försummelse av skyldigheter i anslutning till beskattningen inte uppfyller brottsrekvisitet för något brott. Alternativet kan för sin del stödja regeringsprogrammets föresatser om att säkerställa att straffprocessen tillämpas i sista hand och om att göra straffprocesserna smidigare. En administrativ sanktion i form av en ekonomisk påföljd kan i sig vara betydligt mer kännbar än en straffrättslig sanktion och påverka verksamhet som baserar sig på strävan efter ekonomisk vinning. Eftersom det i situationer som kan liknas med den aktuella är frågan om införsel av förbjudna produkter, som ofta sker i samband med organiserad brottslighet, kan lösningen inte nödvändigtvis kriminalpolitiskt motiveras. Dessutom har riksdagens grundlagsutskott vid bedömningen av förslaget om att överföra gärningar som omfattas av tillämpningsområdet för det straffrättsliga påföljdssystemet till det administrativa sanktionssystemet ansett att en straffrättslig sanktion principiellt uttrycker en större klandervärdhet än en mer neutral administrativ påföljd (se GrUU 9/2018 rd, s. 4). I den situation som avses i propositionen är det inte frågan om att gärningens klandervärdighet har minskat, och därför är det inte heller av denna orsak motiverat att övergå till att använda en administrativ sanktion i stället för en straffrättslig sanktion. Ett problem är också att det inte längre finns någon grund för förundersökning av brott och de tvångsmedel som används vid förundersökningen, vilket kan försämra utredningen av fall och genomförandet av administrativa sanktioner. I synnerhet vid införsel från EU-området, vilket det nu i huvudsak är frågan om, är gränsformaliteter förbjudna och Tullen har inte befogenheter att ingripa i

verksamheten, om det inte är frågan om misstänkt brottslig verksamhet. Enligt uppgifter som erhållits av Tullen går till exempel den vanligaste smugglingsrutten för snus via landsgränsen mellan Sverige och Finland, och dessutom förs snus in i södra Finland i fartygstrafiken från Estland och Sverige.

Eftersom en administrativ sanktion sakligt kan jämföras med en straffrättslig sanktion, sträcker sig skyddet mot självinkriminering också till situationer där det inte är frågan om straffrättsliga sanktioner. Därmed ska skyddet mot självinkriminering i vilket fall som helst beaktas också när det föreskrivs om administrativa sanktioner.

Alternativet har inte utretts närmare.

## **6 Remissvar**

Det kom in 13 utlåtanden om propositionsutkastet. Utlåtande lämnades av biträdande justitiekansler, ställföreträdare för riksdagens biträdande rättsombudsman, justitieministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Åklagarmyndigheten, Polisstyrelsen, Helsingfors tingsrätt, Finlands Advokater, Skattebetalarnas Centralförbund rf, Institutet för hälsa och välfärd, Skatteförvaltningen och Tullen.

I utlåtandena understödde remissinstanserna i stort den föreslagna bestämmelsen och ansåg att den förtydligar rättsläget. Bestämmelsen ansågs dessutom främja utredningen av de brott i anknytning till införsel som avses i propositionen och verkställandet av beskattningen. Enligt biträdande justitiekansler är den föreslagna bestämmelsen inte egentligen absolut nödvändig. Inrikesministeriet ansåg att bestämmelsen till och med kan försämra förutsättningarna för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet.

Den nuvarande grundläggande skattelösningen, enligt vilken införsel av snus är skattepliktigt, ansågs motiverad för att införseln inte ska vara förenad med oskäligen ekonomiska fördelar jämfört med lagliga tobaksprodukter. Detta förutsätter i sin tur att skattedeklarationsskyldighet kvarstår och en påföljd för skattebedrägeri om skyldigheten försummas.

Flera remissinstanser konstaterade att tillämpningsområdet för den föreslagna bestämmelsen i praktiken blir litet, eftersom man inte kan utgå från att skattedeklarationer heller i fortsättningen lämnas in för produkter som omfattas av förbudet mot eller restriktionerna av införseln. Med hjälp av den föreslagna bestämmelsen slopas dock det självinkriminerande förhållandet mellan skattebedrägeri och smugglingsbrott, vilket innebär att olaglig införsel av snus fortfarande kan bedömas inte bara som smugglingsbrott utan också som skattebedrägeri, såsom det var före högsta domstolens prejudikat. Detta ansågs viktigt enligt flera remissinstanser. Kriminalpolitiskt sett ansågs det inte motiverat att förhållningssättet till olaglig införsel av snus och undvikande av skatter är mildare än tidigare med tanke på realiseringen av straffansvar och möjligheterna att utreda brott. I remissvaren framhölls att den infrastruktur som behövs för olaglig införsel av snus och andra tobaksprodukter redan finns. På den svenska sidan nära gränsen till Finland finns företag vars verksamhet huvudsakligen går ut på försäljning av snus. Försäljningen kontrolleras inte och Finlands restriktioner i fråga om införsel har i praktiken ingen betydelse. Införseln är ofta professionell och sker också i form av organiserad brottslighet. Det finns inga bestämmelser om en grov gärningsform av smuggling, och därför kan hemliga tvångsmedel inte tillgripas vid förundersökning i syfte att avslöja brott. Smuggling kan således anses vara ännu mer lockande än tidigare. Bland remissinstanserna ansåg inrikesministeriet och Åklagarmyndigheten att det därför i strafflagen bör föreskrivas om en grov gärningsform av smugglingsbrott.

Även justitieministeriet ansåg att den föreslagna brandväggsbestämmelsen i sig är lämplig med tanke på målen i förslaget, men förhöll sig reserverat till om det är rätt lösning med hänvisning till högsta domstolens prejudikat. Bestämmelsen är svårtolkad och skenbar, eftersom bestämmelsen om skydd mot självinkriminering inte blir tillämplig i de fall som är vanligast förekommande, det vill säga att olaglig införsel av snus upptäcks i samband med myndighetstillsyn, inte genom att personen lämnar en deklaration. Om bestämmelsen ändå anses vara behövlig, ansåg justitieministeriet det vara viktigt att man börjar överväga en regleringsmodell som är tydligare och enklare än den nuvarande och den föreslagna modellen. Enligt justitieministeriet är det motiverat att i framtiden som helhet se över bestämmelserna om olaglig införsel och deras förhållande till rekvisitet för smugglingsbrott samt, om allmänna förutsättningar för begränsning av användningen av straffrätten och kriminaliseringsprinciperna eventuellt föreligger, även se över möjligheten att föreskriva om en grov gärningsform av smuggling med tanke på de situationer där betydande mängder har förts in eller det är fråga om till exempel organiserad brottslighet. Dessutom kunde man granska hur förverkandepåföljder eller motsvarande sanktioner kan användas för att trygga fiskala intressen på ett tillräckligt effektivt sätt. Också på detta sätt skulle man kunna försäkra sig om att olaglig införsel av snus utöver en vanlig straffrättslig påföljd också följs av en relativt sträng ekonomisk sanktion. Ett annat alternativ som kunde utredas är den administrativa sanktion som också nämns i propositionsutkastet, vilket dock skulle förutsätta granskning av de utredningsbefogenheter som förvaltningsmyndigheterna har till sitt förfogande. Samtidigt vore det skäl att granska samordningen av administrativa och straffrättsliga förfaranden med hänsyn till det så kallade ne bis in idem-förbudet. I propositionen nämns nu också det fortsatta arbetet, vilket föreslogs i ett remissvar.

I utlåtandena föreslogs dessutom att den föreslagna bestämmelsen och motiveringen till den borde preciseras och kompletteras. Den föreslagna bestämmelsen ska inte tillämpas på juridiska personer eller andra delaktiga i brott än den deklarationsskyldiga, och bestämmelsen ska inte hindra att en brottsutredning riktas, om det på något annat sätt framkommer information om att den deklarationsskyldiga är delaktig i smuggling. För tydlighetens skull bör det också konstateras att den föreslagna bestämmelsen endast gäller uppgifter som lämnats i deklarationer för punktbeskattning och att den inte påverkar informationsutbytet mellan Skatteförvaltningen och Tullen. I remissvaren föreslogs att administrativa påföljder i anslutning till beskattningen bör nämnas i propositionen. Propositionen har till dessa delar preciserats och kompletterats.

Med tanke på den praktiska skattekontrollen föreslog Skatteförvaltningen att deklaraionsuppgifterna i anknytning till punktbeskattning trots den föreslagna bestämmelsen ska kunna utnyttjas vid alla skattekontroller som Skatteförvaltningen utför och vid prövning av anmälan om brott som gäller skattebedrägeri när det gäller alla skatteslag. Därför bör bestämmelsen gälla endast andra brott än skattebedrägeri. Den föreslagna bestämmelsen har dock inte utvidgats till denna del. Deklaraionsuppgifter i anknytning till punktbeskattning kan fortfarande utnyttjas vid skattekontroller och i beskattningsförfarandet när det gäller alla skatteslag. Förbudet mot utnyttjande av deklaraionsuppgifter vid brottsutredning ska dock fortfarande begränsas till att gälla endast andra skattebedrägerier än sådana som hänför sig till punktbeskattning, vilket innebär att deklaraionsuppgifter inte ska kunna utnyttjas ifråga om andra skattebedrägerier vid sidan av smugglingsbrott. De deklarationer som avses i den föreslagna bestämmelsen ska enligt förslaget lämnas av privatpersoner som kan jämföras med importörer av snus, men inte av kommersiella aktörer, vilket innebär att konsekvenserna för beskattningen av andra skatteslag och därmed också eventuella skattebedrägerier blir små.

I flera utlåtanden konstaterades det att förslaget till bestämmelse inte är problematiskt med tanke på grundlagen, eftersom bestämmelsen tryggar den skattskyldiges skydd mot självinkriminering enligt det som förutsätts i 21 § i grundlagen. Eftersom bestämmelser om skydd mot

självinkriminering är sällsynta i speciallagstiftningen och det inte finns färdiga ställningstaganden av grundlagsutskottet om deras grundlagsenlighet, är det önskvärt att inhämta grundlagsutskottets utlåtande om propositionen, vilket också föreslås i propositionsutkastet.

## **7 Ikraftträdande**

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2026.

## **8 Verkställighet och uppföljning**

Syftet med propositionen är dels att förtydliga rättsläget, dels att göra det möjligt att göra i synnerhet yrkesmässig införsel av snus straffbart och införa effektiva metoder för utredning av brott. Även om rättsläget redan har förändrats i och med högsta domstolens prejudikat, bör eventuella förändringar i importörernas tillvägagångssätt följas upp, likaså propositionens konsekvenser för möjligheterna att utreda brott. Såsom det framkom av remissvaren vore det motiverat att se över bestämmelserna om olaglig införsel som helhet, inklusive möjligheten att i strafflagen föreskriva om en grov gärningsform av smuggling med tanke på de situationer där betydande mängder har förts in eller det är fråga om till exempel organiserad brottslighet. Också användningen av administrativa sanktioner kan utredas, vilket dock skulle förutsätta granskning av de utredningsbefogenheter som förvaltningsmyndigheterna har till sitt förfogande. Samtidigt bör samordningen av straffrättsliga och administrativa förfaranden beaktas.

## **9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning**

Propositionen gäller förhållandet mellan beskattningsförfarandet och straffprocessen och hänför sig till skyddet mot självinkriminering. I propositionen är det frågan om utnyttjande av uppgifter som erhållits i ett administrativt förfarande i en senare straffprocess.

Lagförslaget som gäller förbud mot utnyttjande är av betydelse med tanke på rättsskyddet i 21 § i grundlagen. Principen om skydd mot självinkriminering anses ingå i tillgodoseendet av en rättvis rättegång och god förvaltning enligt 21 § i grundlagen. Det centrala innehållet i skyddet mot självinkriminering är rätten att i brottmål vägra vittna mot sig själv samt rätten att låta bli att medverka till att ens egen skuld bekräftas (GrUU 12/2021 rd, s. 17). Skyddet mot självinkriminering är ett av kriterierna för en rättvis rättegång på det sätt som avses i 21 § i grundlagen (GrUU 34/2012 rd, s. 3, HD 2014:67, punkt 9).

Principen ingår också i den Europeiska människorättskonventionen, i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter samt i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna på det sätt som närmare framgår av avsnitt 2.3.

Det närmare innehållet i skyddet mot självinkriminering har bestämts utifrån hur Europadomstolen i sin vida avgörandepraxis har tolkat skyddet mot självinkriminering med stöd av artikel 6.1 om krav på en rättvis rättegång och artikel 6.2 om oskuldspresumtion i Europakonventionen (t.ex. *Funke mot Frankrike* 25.2.1993, *John Murray mot Förenade kungariket* 8.2.1996, *Heaney och McGuinness mot Irland* 21.12.2000, *J.B. mot Schweiz* 3.5.2001 och *Weh mot Österrike* 8.4.2004). I Europadomstolens avgörandepraxis har skyddet mot självinkriminering allmänt ansetts höra till kärnområdet för en rättvis rättegång (t.ex. *Saunders mot Förenade kungariket* 17.12.1996).

I Finland har innehållet i principen om skydd mot självinkriminering utformats i och med högsta domstolens beslut som grundar sig på Europadomstolens avgöranden. Högsta domstolens beslut

om utvidgning av tillämpningsområdet för skyddet mot självinkriminering till att omfatta uppgifter som lämnats i förvaltningsförfarande och omprövning av förutsättningarna för att få skydd beskrivs i avsnitt 2.4.

Enligt högsta domstolens beslut sommaren 2024 om införsel av snus innebär uppfyllandet av deklarationsskyldigheten som gäller punktskatt att den skattskyldige som i strid med tobakslagen för in snus i Finland samtidigt anger sig själv för smugglingsbrott. Importören hade inte kunnat utesluta den möjligheten att uppgifterna skulle ha kunnat leda till en brottsmisstanke om smuggling och användas i en sådan straffprocess. Den som fört in snus kunde inte dömas till straff för försummelse av skyldigheten att lämna in en skattedeklaration, eftersom detta skulle ha kränkt importörens rätt till en rättvis rättegång som tryggas i 21 § i grundlagen. Importörens skydd mot självinkriminering förverkligades genom beslut av högsta domstolen.

Enligt propositionen ska det skydd mot självinkriminering som förutsätts i 21 § i grundlagen tryggas redan i lagstiftningen genom att det föreskrivs om förbud mot att utnyttja uppgifter som lämnats för punktbeskattningen. Genom bestämmelsen förbjuds ett förfarande, där uppgifter som lämnats för punktbeskattningen för fullgörande av den lagstadgade skyldigheten att lämna uppgifter används vid förundersökning av, väckande av åtal för och dömande av andra brott än punktskattebrott. Genom bestämmelsen genomförs skyddet mot självinkriminering, som ingår i 21 § i grundlagen och i internationella fördrag som är bindande för Finland.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Den materiella lagstiftningen innehåller endast få bestämmelser om skyddet mot självinkriminering, vilket beskrivs närmare i avsnitt 2.3. Grundlagsutskottet lämnade ett utlåtande både om regeringens proposition RP 199/2010 rd (GrUU 58/2010 rd) om förslag till bestämmelse om förbud mot utnyttjande av avfallslagen och om propositionen RP 214/2013 rd (GrUU 10/2014 rd) med förslag till en motsvarande bestämmelse i miljöskyddslagen. Grundlagsutskottet har dock inte i någotdera utlåtande uttryckligen tagit ställning till de föreslagna bestämmelserna om förbud mot utnyttjande. Förslaget till en bestämmelse om skydd mot självinkriminering i konkurslagen bedömdes inte av grundlagsutskottet (RP 86/2012 rd). Grundlagsutskottet gav sitt utlåtande om både regeringens proposition RP 216/2001 rd (GrUU 12/2002 rd) om ändring av utsökningslagen och regeringens proposition RP 83/2006 rd (GrUU 42/2006 rd) om utsökningsbalken, utan att ta ställning till brandväggsbestämmelserna som ingår i propositionerna.

Grundlagsutskottets ställningstaganden om grundlagsenligheten i bestämmelserna om skydd mot självinkriminering i den materiella lagstiftningen finns inte. Därför anser regeringen det önskvärt att grundlagsutskottet utvärderar om den föreslagna regleringslösningen är ett godtagbart sätt att genomföra skyddet mot självinkriminering i de situationer som avses i propositionen och ger ett utlåtande i ärendet.

*Kläm*

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

## **Lag**

### **om ändring av punktskattelagen**

I enlighet med riksdagens beslut  
*fogas* till punktskattelagen (182/2010) en ny 4 b § som följer:

4 b §

#### *Förbud mot utnyttjande av vissa uppgifter*

Uppgifter som erhållits från en punktskattedeklaration som en skattskyldig privatperson har lämnat får inte utnyttjas vid utredning av, väckande av åtal för eller utdömande av straff för andra brott än lagstridigt undandragande av punktskatt eller försök till det.

Denna lag träder i kraft den 20 .

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

Helsingfors den 11 september 2025

**Statsminister**

**Petteri Orpo**

Finansminister Riikka Purra

## **Lag**

### **om ändring av punktskattelagen**

I enlighet med riksdagens beslut  
fögas till punktskattelagen (182/2010) en ny 4 b § som följer:

*Gällande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

*4 b §*

#### ***Förbud mot utnyttjande av vissa uppgifter***

*Uppgifter som erhållits från en punktskattedeklaration som en skattskyldig privatperson har lämnat får inte utnyttjas vid utredning av, väckande av åtal för eller utdömande av straff för andra brott än lagstridigt undandragande av punktskatt eller försök till det.*

\_\_\_\_\_

*Denna lag träder i kraft den 20 .*

\_\_\_\_\_